

מה בין מיקור המונים לצרכי איסוף מודיעין לבין שיטות איסוף מידע מסורתיות, בדגש על אוסינט ויומינט?

1. המאמר "HUMINT, OSINT, or Something New? Defining Crowdsourcing" Intelligence International Journal of Intelligence and Counterintelligence, פורסם במאי 2015 בכתב העת Steven A. Stottlemyre ששירת בקהילת המודיעין האמריקנית למעלה מעשור.
2. כתב המאמר מסביר מהו מיקור המונים, Crowdsourcing ומהם מאפייני מיקור המונים בשימוש קהילות מודיעין. בהמשך, מבקש הכותב לחדד את ההבדלים בין שיטה זו שהתפתחה בשנים האחרונות כביטוי נוסף לעליית מרחב הסייבר ולהתגברות השימוש באינטרנט וברשתות חברתיות, לבין שיטות איסוף מידע מסורתיות. לאור ההבדלים טוען הכותב כי שימוש במיקור המונים מציף שאלות הנוגעות לאתיקה של המודיעין ומצריך בהתאם גיבוש תפיסות חדשות. יודגש, כי המאמר אינו דן בשאלת תרומתה של שיטה זו לתוצר המודיעיני בפועל, והרי שעיסוק בה נדרש כדי להכריע האם יש לגבש תפיסות חדשות, או שתועלתו הנמוכה של כלי זה מאפשרת להסתפק בתפיסות קיימות.

מהו מיקור המונים?

3. אף שאין הגדרה מוסכמת למיקור המונים, להגדרות הקיימות יש מאפיינים דומים, ולפיהן מיקור המונים הוא ניסיון של ארגון לפתור בעיה מסוימת באמצעות השתתפותה של קהילה גדולה, לרוב מקוונת, הנרתמת מרצונה החופשי לפתרון הבעיה.
4. Jeff Howe היה הראשון שטבע את המונח "מיקור המונים" בשנת 2006 כדי לתאר את השימוש ב"המון" כדי לקדם תחומים עסקיים, ובהמשך הציע שלושה מודלים של מיקור המונים: חוכמת המונים, מימון ע"י המונים והצבעה של המונים. בעקבותיו Daren Braham, המתמחה במיקור המונים ובמדיה חדשה, פרסם בשנת 2013 עבודת מחקר מקיפה בנושא זה והציע ארבעה טיפוסים להגדרת שיטה זו. הטיפוס הרלוונטי לשימוש במיקור המונים לצורכי מודיעין מכונה "גילוי מידע וניהול" – Knowledge Discovery and management, KDM – לפיו ארגון מבקש מהציבור או מקהילת מומחים לאסוף מידע בנושא מסוים. שיטה זו משמשת למשל לצורך מעקב וניטור אחר משברים או קונפליקטים ברחבי העולם, ועשויה לסייע לארגוני סיוע הומניטרי לתכנן את מאמצייהם.

מיקור המונים לצרכי מודיעין

5. הכותב טוען כי מיקור המונים יכול לסייע לקובעי מדיניות להפוך את איסוף המודיעין למקצועי יותר. הוא מגדיר מהו מיקור המונים לצרכי מודיעין ומבקש לבחון כיצד כלי איסופי זה תואם שיטות איסוף מידע "מסורתיות". על פי הגדרתו,

מיקור המונים לצרכי מודיעין מתייחס לאיסוף מידע ע"י בני-אדם באמצעים שונים ופרסומו, על-ידם או ע"י שלוחיהם, באתרי אינטרנט או במדיה חברתית שנועדו לשימוש זה מלכתחילה.

6. לטענת הכותב ניתן לעשות שימוש במיקור המונים רק באיסוף מידע ממקורות גלויים (אוסינט) ובאמצעות הפעלת מקורות אנושיים (יומינט), שכן אלה שיטות האיסוף היחידות התלויות באופן מוחלט בבני-אדם.
7. כדי לבחון את השימוש במיקור המונים בשיטות האיסוף המסורתיות מבקש הכותב לבחון בנפרד מהן ההגדרות של אוסינט ושל יומינט ומהם ההבדלים בינן לבין מאפייני מיקור ההמונים.

א. איסוף מידע ממקורות גלויים, אוסינט – ההגדרה של אוסינט המופיעה במסמך יסוד של קהילת המודיעין האמריקנית (Intelligence Community Directive, ICD 301) מבחינה בין מידע הזמין במקורות גלויים על סוגיהם השונים, לבין דיסציפלינה איסופית נפרדת הכוללת גם חקירה ומניפולציה שניתן לבצע על מקורות המידע הזמינים (כמו שאילת שאלות).

ב. איסוף מידע באמצעות הפעלת סוכנים, יומינט – מסמך יסוד אחר של קהילת המודיעין האמריקנית (ICD 304) המגדיר מהו יומינט מבחין בין פעילות חשאית לבין פעילות גלויה הניתנת לייחוס לממשל האמריקני. ההגדרה של פעילות גלויה מסבירה כי במסגרת איסוף המידע מבוצע תהליך של "הפקה" הכולל עיבוד נוסף של המידע המסופק.

8. לפי הגדרות אלה, איסוף מידע הן ממקורות גלויים והן באמצעות סוכנים כולל תהליך של עיבוד המידע, סינונו והתאמתו לצורכי קהילת המודיעין בטרם נעשה בו שימוש, ובמובן זה שיטות איסוף המסורתיות שונות ממיקור המונים. כדי להבחין בין שלוש השיטות מציע הכותב לבחון:

- א. האם "האוסף" פועל בשם גוף ביטחון לאומי?
 - ב. האם המידע נאסף והופץ כפי שהוא או שבוצע תהליך של עיבוד וסינון?
 - ג. האם המידע הועבר ישירות לגוף ביטחון לאומי?
 - ד. האם השאלות הופנו באופן ישיר למקורות?
9. במידה והמידע נאסף בשם גוף ביטחון לאומי, תוך פנייה ישירה למקורות או למקורות פוטנציאליים וללא עיבוד נוסף – הרי שמדובר במיקור המונים.

(1) Is the collector acting on behalf of a national security organization?		
No	Yes	
Research	(2) Is the information acquired or collected?	
	Acquired	Collected
	(3) Is the information directed to a national security organization?	
	No	Yes
	OSINT	(4) Are the intelligence questions issued directly to a group of potential sources?
	No	Yes
	HUMINT	Crowdsourced Intelligence

10. כותב המאמר מבקש להגדיר מהו מיקור המונים (Crowdsourcing) ומהם מאפייניה של שיטה זו בקהילת המודיעין. לשיטתו, מדובר **בכלי איסופי**, בעל **מאפיינים דומים לשיטות האיסוף המסורתיות**, בדגש על אוסינט ויומינט, התלויות גם הן בבני-אדם. עם זאת, **מאפייניה הייחודיים של שיטה זו**, הכוללים איסוף מידע באמצעות **קהילות גדולות ("ההמון")** וללא צורך בתהליך של **עיבוד והפקת המידע** שנאסף דורשים **גיבוש של תפיסות איסוף ומחקר חדשות**.
11. שימוש במיקור המונים כפלטפורמה איסופית מציף שאלות הנוגעות **לאתיקה במודיעין**. זאת מכיוון שבשונה מאיסוף מידע באמצעות יומינט הנעשה באופן חשאי ותוך הימנעות מחשיפת המקור, איסוף מידע באמצעות מיקור המונים נעשה על גבי **פלטפורמה אינטרנטית**, וייתכן אף כזו **המזוהה עם קהילת המודיעין/גופים ממשלתיים** ולכן הוא בעל "חתימה גבוהה" יחסית. פעילות באופן זה, תוך ניתוק מ"המקורות", עלולה ליצור איום על חייהם ומציפה שאלות **בדבר מחויבותם של גופי המודיעין כלפיהם**.
12. אף שהכותב אינו מתייחס לכך במאמרו, שימוש במיקור המונים עשוי לשמש גם **כפלטפורמה לשיח מחקרי ולפיתוח ידע**: מומחים מדיסציפלינות שונות או "ההמון" הרוצה לקחת חלק בתהליך יכולים **לשתף בתובנות ובדעות** ואף **לנהל דיאלוג בלתי אמצעי**. שימוש במיקור המונים לצורך כך עשוי לאפשר ליצור מעין קהילת ידע וירטואלית, לתרום ואף לייעל (שיתוף בזמן אמת ע"י גורמים רבים) את תהליכי פיתוח הידע בקהילות המודיעין.
13. בבואה של קהילת המודיעין לבחון את השימוש במיקור המונים לצרכיה יש לבחון **האם האחריות לשימוש בשיטה זו מוטלת על גופי המחקר, על יחידות האיסוף או על שניהם גם יחד** כתלות בסוגיה המודיעינית (למשל, כדי לגשר על פערי מידע האחריות היא על גורמי האיסוף, בעוד שימוש בשיטה זו לפיתוח השיח המחקרי תוטל על גופי המחקר)?
14. שאלת השימוש במיקור המונים בעבודת המודיעין מעלה גם **שאלות מתחום ההכשרות**: כיצד מכשירים לכך? ובאלו מקרים יש לאפשר לאיש המודיעין לעשות שימוש בכלי זה? ; **ומתחום ביטחון מידע ומקורות**: כיצד ניתן להגן על השותפים למיקור ההמונים ועל המידע הנצבר תוך שימוש בכלי זה?